

CD KLASSIEK

Zeven Jezuswoorden
Pergolesi

Ampere 26 werd de Italiaanse componist Giovanni Battista Pergolesi (1710-1736), maar toch werd hij in de muziek onsterfelijk. Dat heeft hij te danken aan twee dingen. Hij was een van de belangrijkste vroege componisten van opera buffa en hij schreef bijzondere kerkmuziek. Zijn *Stabat Mater* uit 1736 voor sopraan, alt/contratenor en orkest, geniet de meeste bekendheid. Het werk is in opdracht geschreven ter vervanging van het *Stabat Mater* van Alessandro Scarlatti dat tot dan toe elke Goede Vrijdag in Napels werd opgevoerd. Het werk bleef populair, groeide uit tot het meest gedrukte werk van de achttiende eeuw en werd bewerkt door diverse componisten, onder wie Johann Sebastian Bach, die het gebruikte als basis voor zijn motet *Tilge, Höchst, meine Sünden* BWV 1083.

Laat nu gebeuren dat een nog niet ontdekt werk van Pergolesi een wereldpremière krijgt! Sinds 1862 bewaarde de Bayerische Staatsbibliothek in München een fragment passiemuziek met als auteursnaam Pergolesi. Recent speurwerk in de Beierse abdijen Kremsmünster en

Aldersbach maakten dat een volledig werk kon worden samengesteld, de *Septem Verba a Christo*, de zeven laatste woorden van Christus aan het kruis, waarin een gezongen evangeliever telkens wordt gevolgd door aria's.

Het is een knap, ingetogen stuk voor vier zangers, een strikersensemble met basso continuo en blazers. Een dergelijk stuk hoort dan voor de eerste keer door topmusici te worden gebracht. 'Onze' René Jacobs bracht het samen met het befaamde Duitse ensemble Akademie für Alte Musik Berlin tijdens een festival in het Franse Beaune op 27 juli 2012.

Hoe moeten we dit 'nieuwe' werk begrijpen? We mogen ons niet laten verleiden tot een vergelijking met het *Stabat Mater*, dat bedoeld was om bij de toeschouwer diepe emoties op te wekken, vergelijkbaar met het verdriet van de Moeder Gods. Belangrijk om weten is immers dat deze 'zeven woorden' een didactische reeks van zeven betrekkelijk korte cantates omvat. Het komt er dus niet op aan een groot meelevende gevoel op te wekken, maar wel de aandacht vast te houden. Het is ingetogen en professioneel, en in deze eerste opname perfect op punt gebracht. Of het even beroemd wordt als Pergolesi's ander werk, weten we over tweehonderd jaar. (EDS)

Giovanni Battista Pergolesi, *Septem Verba a Christo*, door Akademie für Alte Musik Berlin onder leiding van René Jacobs, Harmonia Mundi, 22,50 euro.

CD KLASSIEK

Vogelgeluiden
Janequin

In de zestiende eeuw was vogelgezang nabootsen populair. De Franse componist Clément Janequin (1485-1558) werd er zelfs beroemd door. Hij schreef meer dan vierhonderd zettingen van chansons, vooral thematische collecties, waarin alle natuurlijke artificiële geluiden kunstig worden nagebootst. *Le chant des oiseaux* imiteert 'vogelgesprekken', *La Chasse* het geluid van een jacht en *La Bataille* een veldslag.

Het naar de componist genoemde Ensemble Clément Janequin nam in 1985 de eerste

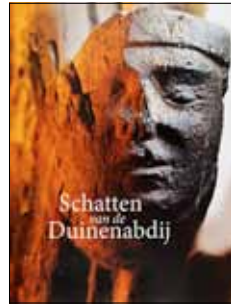
cyclus op. Centrale figuur (en stichter) van de groep is de excentrieke contratenor Dominique Visse, voorheen koorknaap in de Notre-Dame in Parijs en leerling van Alfred Deller. De groep specialiseerde zich in polyfone liederen uit de zestiende eeuw, waaronder drinkliederen en tafelmuziek.

Het idee om de natuur te imiteren, is typisch voor de vroegmoderne tijd. Hetzelfde betrachtte de schilderkunst of de architectuur toen ook. De mens was als het ware in staat de schepping fjntjes over te doen.

De opname van *Le chant des oiseaux* door Visse en zijn ensemble werd beschouwd als een mijlpaal in de herontdekking van dit oeuvre en dit jaar opnieuw uitgegeven. (EDS)

Clément Janequin, *Le chant des oiseaux*, door het Ensemble Clément Janequin onder leiding van D. Visse, Harmonia Mundi, 13,50 euro.

BOEK ERFGOED

Kunst vertelt
Herweyers & anderen

Herkent u dit? Bij een bezoek aan een tentoonstelling vraagt u zich af wat die man of vrouw even verderop denkt, wanneer hij of zij met net iets meer dan gewone belangstelling voor een bepaald werk blijft staan. Maar u vraagt het niet.

In het Abdijmuseum Ten Duinen 1138 in Koksijde werd de bezoekers van de tentoonstelling *Schatten van de Duinenabdij*, die

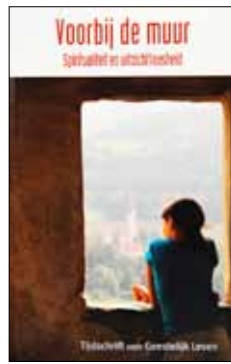
er zowat een jaar geleden werd ingericht, gevraagd hun voorkeursobject aan te duiden. Een zoektocht die het museumteam moet helpen bij de vernieuwingsoperatie van het museum, dat dit jaar tien jaar bestaat. De poll over archeologische vondsten en kunstobjecten van deze eens imposante abdij van Onze-Lieve-Vrouw ten Duinen, die ook via Facebook werd gevolgd, resulteerde in een lijst van 25 publiekslievelingen.

Die voorwerpen werden gefotografeerd en voorgelegd aan zeventien mensen die op diverse terreinen actief zijn. Zij mochten uit die lijst elk hun topstuk kiezen en becommentariëren. Zeventien blikken gleden over dezelfde objecten. Het leverde evenveel verhalen, mijmeringen en bespiegelingen over erfgoed en conservering op. Een interessante formule, die de stukken veel meer tot leven roept dan een klassieke catalogus kan.

In die hoogst individuele keuzes en verhalen bespeuren we toch enkele tendensen: gebruiksvoorwerpen werden met stip genoteerd, de belangstelling voor het alledaagse leven van de cisterciënzermonniken en hun tijdgenoten is groot. Ook de site zelf zet aan tot mijmeren over tijd en tijdloosheid, al was het maar door te verwijzen bij de monumentale grafplaat van Margaretha Ghoys van Keiem uit 1348, door één op de vijf bezoekers aangeduid als hét topstuk. (NL)

Nick Herweyers & Dirk Vanclooster, *Schatten van de Duinenabdij*, Van de Wiele, Brugge, 2013, 128 blz., 22 euro.

TIJDSCHRIFT

Tegen de muur
TGL

In zijn nummer over uitzichtloosheid en spiritualiteit neemt *Tijdschrift voor Geestelijk Leven* (TGL) een bijdrage op van de verpleegkundige/theologe Ma-

deleine Timmerman over demantie en de theorie van de presentie.

Het verdragen van demantie en het vooruitzicht dat er geen enkele verbetering mogelijk is, is voor velen loodzwaar. Het verborgen leed van het dementeringsproces wordt vaak door anderen niet erkend. Wat dan te doen? Timmerman vond raad bij de presentie benadering, een manier van zich aandachtig op de ander te betrekken en iemand bij te staan met gevoel voor subtiliteit en liefdevolle trouw. Toegespast op de situatie van demantie betekent presentie zich afstemmen op de andere mens die aan demantie lijdt. Telkens moet gespeurd worden naar wat hij of zij nodig heeft.

Die benadering vraagt een oefenen in andere vormen van com-

municatie dan we gewend zijn. Op sfeer communiceren bijvoorbeeld of je openen voor het vreemde. Concreet gaat het om kleine dingen en de herwaardering van momenten in het hier en nu waarin het goed is. „Presentie attendeert op weldadigheid van kleine dagelijkse dingen als daarin het goed van samenzijn of geborgenheid ervaren kan worden.” (EDS)

Voor de muur. *Spiritualiteit en uitzichtloosheid*, Een los nummer van *Tijdschrift voor Geestelijk Leven* kost 7,95 euro. Bestellen bij Licap via 02 509 96 72 of abon@licap.be.

BOEK NON-FICTIE

Psychiatrische hypes
Frances

De *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, kortweg DSM, is een Amerikaans handboek voor de diagnose van psychische aandoeningen, compleet met betekenisvolle statistieken, en geldt zowat overal in de wereld als de standaard inzake het vaststellen van geestelijke aandoeningen. Er waren meerdere edities. DSM-IV dateert uit 1994, DSM-5 is van dit jaar.

Al vóór 1980 was de Amerikaanse psychiater Allen Frances betrokken bij de ontwikkeling van DSM-III. Begin jaren 1990 was hij de voorzitter van de groep

die verantwoordelijk was voor de ontwikkeling van DSM-IV. Hij trekt nu als een kruisridder de wereld rond om te waarschuwen voor rampzalige gevolgen van goede bedoelingen. *Terug naar normaal* is daarvan de neerslag. Allen Frances schetst de geschiedenis en de ontsporing van de psychiatrie. Als insider beschrijft hij de excessen in de psychiatrische diagnostiek en geeft hij aan hoe de psychiatrie weer veilig en gezond kan worden.

De tijd is nabij is dat iedereen een psychiatrische stoornis heeft, meent Frances, en daarover doet hij een boekje open. Het aantal ADHD'ers (mensen met een hyperactiviteitsstoornis) bijvoorbeeld verdrievoudigde wereldwijd, het aantal Aspergers (een vorm van autisme) werd twintig keer zo groot – allemaal mensen die ervan overtuigd raakten dat ze ziek zijn en niet tot normale opleidingen en werk in staat.

Eigenlijk is Frances' benadering historisch. Hij stelt vast dat er zowel vroeger als vandaag heuse psychiatrische hypes waren en zijn. Zo leden er eind negentiende eeuw massa's mensen aan neurasthenie (zenuwzwakte) en hysterie, fenomenen die verdwenen zijn.

Frances geeft aan dat de veranderingen in de samenleving zelf ervoor hebben gezorgd dat een psychiatrische diagnose een excuus kan vormen voor het falen op andere terreinen in het leven. De psychiater vindt dat we als mensen meer moeten leren om onzekerheden te accepteren en niet bij elk falen moeten terugvallen op de psychiatrie. Medicalisering lijkt soelaas te brengen, maar is vaak geen oplossing.

Hij meent dus dat er ons ook in de toekomst hypes te wachten staan en voorspelt dat rouw, passioneel bezig zijn en vergeetachtigheid weldra ziektebeelden worden. Van de nieuwe DSM-5 verwacht hij weinig goeds. (EDS)

Allen Frances, *Terug naar normaal. Inside informatie over de epidemie van psychische stoornissen*, Nieuwezijds, Amsterdam, 2013, 315 blz., 21,95 euro.